

LESBRIEF

**BIJ DE ROADTRIP
VAN KHALID BOUDOU**

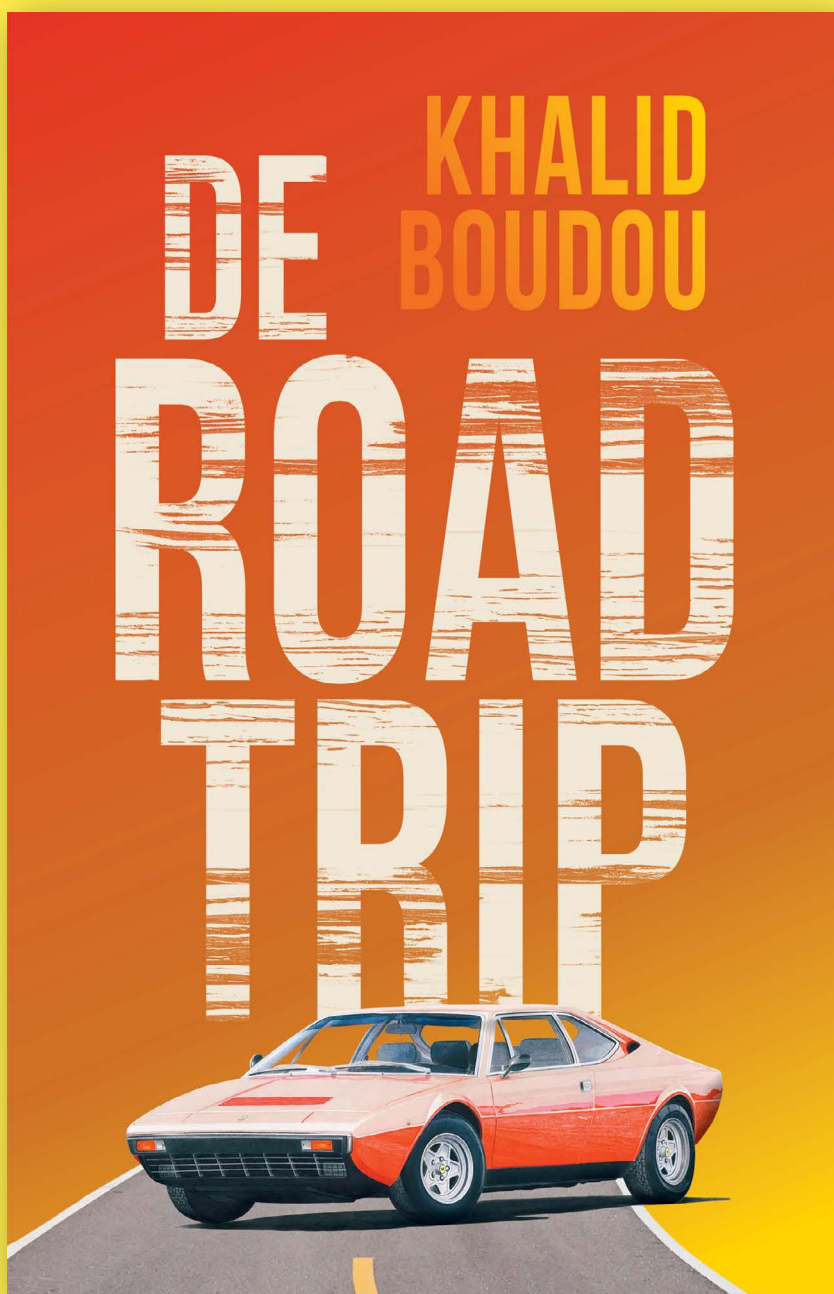
Jonge Jury 2027

REALISTISCH

**FAMILIE
IDENTITEIT & JEZELF WORDEN
CULTUUR**

LEESFRAGMENT 1

De roadtrip van Khalid Boudou

Sami heeft zichzelf in de nesten gewerkt, want hij heeft overal schulden gemaakt. Door te beleggen met crypto heeft hij te veel risico's genomen.

Bolle Omar en een Balisto

Het miezert als ik mijn fiets tegen het muurtje zet naast de centrale deur van opa's appartementencomplex. We zijn alweer twee weken verder. Opa blijft onder toezicht van het ziekenhuis en zal de rest van zijn leven bloedverdunners moeten slikken. Ik ben in elk geval blij dat hij weer thuis is, zodat we een beetje op hem kunnen letten. Ik probeer regelmatig langs te gaan om te zien hoe het met hem gaat.

Net op het moment dat ik het slot van mijn fiets loslaat, hoor ik het gegier van banden. Een zwarte Polo schiet door de bocht, scheurt de straat in en komt piepend tot stilstand. Shit! Van schrik schiet zowat mijn hoofd van mijn romp, want de bestuurder herken ik meteen: zwart, krullend haar, kort lichaam, een verfrommeld rond gezicht met een vol baardje. Boven zijn oor een opvallende moedervlek. Fok, Bolle Omar! Wat doet hij hier?! En hoe weet hij opa's adres?

Omar en ik groeiden samen op in Houthaven, het volksbuurtje waar mijn moeder nog altijd woont. De buurt verandert sneller dan mijn favoriete shoarmatent Saus & Klaar: de prijzen worden steeds hoger en de bakjes worden steeds kleiner.

Veel yuppen kopen nu een huis in 'de Houthavens' en overal duiken dure, eigenaardige winkels en hippe koffietentjes op. Serieus echt, toen ik klein was, wilde niemand er wonen, laat staan slappe hippe koffie drinken; het was een grote, treurige *shithole*. En te midden van die rotzooi kon je er het beste én het slechtste leren. Het beste kwam van de jongens en meisjes die leerden omgaan met de moeilijke omstandigheden, die er kracht uit putten. Als je je in zo'n wijk weet te redden, kun je je overal redden. Zoals een van de dochters van onze

onderburen, zij is een bekende architecte geworden. Het slechtste kreeg je mee als je omging met types als Bolle Omar. Jongens die met minimale inspanning en maximale snelheid de top wilden bereiken, ten koste van alles en iedereen op hun pad. Ik zweer het, Omar zou zijn moeder nog in een flessenautomaat stoppen om een paar statiegeldcenten te kunnen verdienen. Bij hem draait alles om poen, floes, geld, pap, doekoe, *stacks*, monnie of hoe je het ook wilt noemen. Hij is altijd al een snelle, gladde hosselaar geweest. Hij handelt in van alles: cadeaukaarten, laptops, telefoons, luxe horloges en zaken waar ik liever niks van weet.

Bolle Omar stapt uit, leunt met zijn armen over elkaar tegen de auto en grijnst breed. Mijn blik glijdt naar zijn schoenen: zwarte Balenciaga's, die kosten minstens achthonderd euro. Als ze echt zijn, tenminste. Hij klapt hard in zijn handen.

'Zo, *a mattie!* Daar is-ie dan!' zegt hij langzaam, alsof hij de woorden van ver moet halen. 'Kijk eens aan, daar hebben we 'm eindelijk. De laatste tijd ben je nog slechter bereikbaar dan mijn dementerende oma en...' Hij laat de woorden in de lucht zweven, schudt zijn hoofd en loopt op me af. 'En als ik je wél te pakken krijg, *ma boy*, heb je alleen maar kansloze smoesjes. Gescheiden ouders, opa's die doodgaan, wat heb je nog meer voor me, chef? De bruiloft van je nichtje? De diarree van je vader? De verloren tampon van je tante?!

'Praat niet zo over mijn familie!' zeg ik.

Hij geeft me een duwtje. 'Ik praat zoals ik wil, a mattie! Je zou me twee weken geleden terugbetalen. En de week daarvoor. En de week dáárvoor.'

Ik schaam me kapot. Ik slik. Het voelt alsof er een scherpe steen in mijn keel zit. Dat die klootzak me juist hier pakt... Ik durf amper op te kijken, bang dat opa achter het raam staat en ziet hoe slecht ik eraan toe ben, dat ik zo ver ben gezakt dat ik zelfs geld heb geleend van een crimineel die lijkt op een bebaarde pinguïn, en vooral hoe ik me hier nu laat vernederen. Ik ben bang dat opa's hart dat niet aankan.

'Omar, serieus, we gaan dit oplossen,' fluister ik. 'Maar please niet

hier, bij mijn familie, bij mijn opa. Ik ga heel, heel eerlijk tegen je zijn, broer. Ik zit diep, echt heel diep in de shit. Ik moet een paar weken naar mijn zieke opa omkijken... Geef me iets meer tijd. We kennen elkaar al zo lang, man. Je was mijn buurjongen en...'

Zijn grijs verdwijnt meteen. Hij haalt een hand langs zijn wenkbrauw, schudt langzaam zijn hoofd.

'We waren helemaal niks, a mattie,' zegt hij emotioneel. 'Je hebt gepoept op mijn vertrouwen. Jij hebt me genaaid, a mattie. Dat moet je dus niet doen!'

'Wat? Nee, natuurlijk niet, Omar!' zeg ik met trillende stem. Ik kijk omhoog naar het raam van mijn opa terwijl mijn hart bonst in mijn keel. Gelukkig zie ik niemand.

Omar kijkt achterom. Nu pas zie ik de bijrijder. Omar wenkt hem voordat hij zich weer naar mij omdraait. Zijn blik is scherp van woede.

Mijn hart bonkt nog sneller. Ik klem mijn kaken zo strak op elkaar dat het pijn doet, bang voor wat er komen gaat. Wanhopig spreid ik mijn armen in een smekend gebaar.

'Kom op, Omar, man, dit ga je toch niet doen...' mompel ik, terwijl de angst als een kogel door mijn lichaam schiet.

Het portier zwaait open. Een brede jongen stapt uit: geschoren hoofd, opgepompte armen. Echt zo'n kickbokstype, en dan niet het slimme soort. Zijn ogen gloeien van agressie en de rest van zijn blik is leeg, alsof zijn hersens ooit uit zijn hoofd zijn geslagen en dood weer zijn teruggezet.

'Dus je hebt het nog steeds niet, a mattie,' herhaalt Omar zacht. Zijn stem is koud en doordringend. 'Nou, dan moeten we je toch maar even een lesje leren.'

Mijn adem stukt. Die grote gast stapt op me af, grijpt me bij mijn jas en smijt me tegen mijn fiets. Een fractie van een seconde later volgt een vuist tegen mijn kaak. Mijn oren suizen, alles draait. Ik probeer overeind te krabbelen, maar dan volgt er een trap. Hard, tegen mijn ribben. Ik kreun van de pijn, vouw instinctief mijn armen om mijn lichaam, maar echt zin heeft het niet.

‘Dit is wat je krijgt als je me naait, loser!’ schreeuwt Omar. ‘Geef hem nog meer, Marco! Leer die skere struikhoofd een echte man te zijn!’ Omar lacht hard en Marco blijft trappen. Mijn hoofd bonkt, de pijn in mijn ribben is bijna ondraaglijk. Ik krimp ineen, bescherm mijn gezicht met mijn armen, maar het is niet genoeg.

Dan klinkt er opeens geschreeuw. ‘Hé, niet doen! Je trapt hem nog dood!’

Boven me hoor ik een raam opengaan. En dan die stem. De enige stem die ik nog een beetje kan verdragen. De enige die mij begrijpt en helpt, zelfs nu ik letterlijk en figuurlijk op de koude grond lig.

‘Hé! Wat gebeurt daar? Sam, jongen? Sami, ben jij dat?’

De pijn van mijn schaamte raakt me nog harder dan de klappen.

‘Sami? Wat is er aan de hand?’ schreeuwt opa paniekerig naar de omstanders. ‘Wat staan jullie daar nou te kijken? Iemand, bel de politie! Bel toch de politie!’

Bolle Omar kijkt omhoog, aarzelt even. Het lijkt alsof hij iets wil roepen, maar hij slikt zijn woorden in. Gehaast zet hij een stap naar voren, hurkt naast me neer en tikt zachtjes tegen mijn gezwollen wang, bijna vriendelijk. ‘Woelah, vroeger had je nog wat klasse, ma boy. Je was een van de slimste drerries van de wijk, de beste prater, elk meisje wilde bij jou zijn... Ik dacht dat je een grote *businessman* zou worden. En kijk nou, ik zie geen business, alleen maar *weakness*.’

Hij geeft me wat klapjes op mijn wang.

‘Wat is er met je gebeurd? Waarom ben je zo’n fucking loser?’ fluistert hij met een lage stem vol minachting. Ik krijg nog een klapje tegen mijn voorhoofd. ‘Dit is niet wat ik wil, a mattie. Maar je fokt met mijn eer. Met mijn trots. En dat voor een paar miezerige klotecenten. Woelah, ik poep op money... echt... maar ik wil het wel terug. Altijd. Omdat je mijn buurjongen was, geef ik je nog drie dagen, daarna is het echt klaar. Als ik het dan nog niet heb, laat ik je, en ik zweer het op de Dalai Lama en al zijn matties, achter als shit voor de ambulance. Begrepen, a mattie?’

De voordeur van het appartementencomplex vliegt open. Opa stormt naar buiten en grijpt Omar vast.

Hij rukt zich los, veert overeind en blijft hoofdschuddend naar me staan kijken.

‘Wat heb je gedaan?!’ schreeuwt opa.

Omar kijkt opa denigrerend aan. ‘Ik zou me schamen voor zo’n kleinzoon,’ snauwt hij. ‘Hij is een schande voor jullie familie. Jullie Sami is een vette schooierrat. Leent overal geld! Als ik familie van hem was, zou ik me doodschamen!’

Opa negeert hem volledig, knielt naast me neer en slaat zijn armen om me heen.

‘Sami? Habibi? Gaat het?’ Zijn woorden trillen van bezorgdheid, maar ik kan alleen aan hem denken.

‘Opa, rustig, alstublieft. Denk aan uw hart,’ fluister ik.

‘Kom,’ gromt Omar tegen zijn loopjongen. Snel duiken ze de auto in. De motor brult.

Net voor ze weggrijden, gooit Omar iets naar me toe. Het landt vlak naast me. Een halve Balisto.

‘Hier, bedelaar! Heb je wat te vreten, a mattie!’ schreeuwt hij nog. ‘Deel maar met je opa!’

LESMATERIAAL BIJ DE ROADTRIP VAN KHALID BOUDOU

OPDRACHT 1 - LEREN VAN JE OMGEVING

Lees het eerste fragment. Hierin lees je hoe Bolle Omar omgaat met Sami. Bolle Omar is een jongen bij wie Sami schulden heeft.

- Bespreek deze vragen met een klasgenoot:
 - Sami zegt over de volksbuurt waarin hij is opgegroeid: ‘En te midden van die rotzooi kon je er het beste én het slechtste leren.’ (p. 17) Wat bedoelt hij met het beste en het slechtste?
 - Heeft Sami het beste of het slechtste geleerd, denk je? Waarom?
 - Als Sami doorheeft dat opa Hamza ziet wat er gebeurt, denkt hij: ‘De pijn van mijn schaamte raakt me nog harder dan de klappen.’ (p. 20) Wat bedoelt hij hiermee? Kun je je deze reactie voorstellen?
- Wat leer jij van de omgeving waarin je opgroeit? Schrijf dit voor jezelf op of verwerk het in een gedicht.

LEESFRAGMENT 2

De roadtrip van Khalid Boudou

Sami's opa is net terug uit het ziekenhuis, waar hij is behandeld aan zijn hart. Hij neemt Sami mee naar een geheime plek.

Opa Ferrari's geheim

‘Opa, gaan we koeien melken of zo? Weet u zeker dat dit de juiste plek is? Het lijkt me hier nogal rustig, geen plek voor grote verrassingen,’ merk ik op. De vorige avond bleef hij net zo lang op me inpraten tot ik uiteindelijk toegaf. Hij móést en zóú me zijn verrassing laten zien en dus sta ik nu met hem op een dijk, uitkijkend over de weilanden. Langzaam dalen we af, in de richting van twee grote boerderijen.

Opa wijst naar links en haast zich vooruit, een grindpad op dat naar een rij loodsen leidt. Mijn ogen vallen meteen op een bordje met de afbeelding van een herdershond. **HIER WAAK IK.**

‘Wees gerust,’ zegt opa. ‘We hebben alle recht om hier te zijn. Ik heb ervoor betaald.’

‘U heeft toch geen geheime wietplantage?’ grap ik.

‘Wiet brengt verdriet! Geef mij maar gewoon een goede sigaar.’

Bij loods nummer negentien blijft opa staan. Hij haalt een sleutel tevoorschijn en vraagt me om de roldeur omhoog te duwen. Als ik dat doe, maakt hij met een uitnodigend gebaar duidelijk dat ik als eerste naar binnen mag. Dan tikt hij het licht aan. De rechthoekige ruimte is stoffig en ruikt muf. Op scheve schappen aan de muur staan oud gereedschap, automaterialen en potten verf stof te verzamelen. Ook hier hangt een foto van het huisje in Amanza. In het midden van de garage staat iets onder een oranje zeil, met spanbanden eromheen getrokken. De dikke laag stof verraadt dat hier al lange tijd niemand is geweest. Met zijn wijsvinger trekt opa een lijn door het stof.

Mijn mond valt open van verbazing. ‘Echt serieus, is dit allemaal van u?’

‘Ja! Dit, jongen... Dit was mijn eigen plekje. Niemand wist ervan,’ zegt hij met een stem vol emotie.

‘Zelfs oma niet?’ vraag ik verbaasd.

‘Nee, zelfs zij niet. Daar heb ik spijt van, maar het had een reden.’ Even lijkt hij weg te dromen.

‘Opa,’ fluister ik. ‘Hoeveel geheimen heeft u eigenlijk?’

‘Eh... wil je me even helpen deze dingen los te maken?’

Wanneer we de spanbanden hebben verwijderd, trekken we samen langzaam het zeil weg. Gemengde gevoelens van teleurstelling en bewondering overspoelen me als ik zie wat er tevoorschijn komt. ‘Een auto? Wat is dit voor auto?’ vraag ik terwijl ik eromheen loop.

Mijn hand glijdt over het rode metaal terwijl ik naar binnen kijk, naar de zwarte, sportieve, versleten leren stoelen en het stijlvolle dashboard, vol klassieke schuifregelaars, knopjes en klokjes.

Opa wijst met trots naar het embleem op de velgen: een geel paard dat oprijst.

Het steigerende paard lijkt iets in opa los te maken. Met een verdrietige en tegelijkertijd trotse blik blijft hij er even naar kijken.

‘Sterk maar wild paardje,’ zegt hij zacht. ‘Dit is mijn Ferrari.’

‘Dit? Een Ferrari? Van u?’

‘Ja! Het is een Ferrari Dino 308 GT4. Uit 1976.’

‘1976! Maakten ze toen al Ferrari’s?’

‘Dacht je soms dat we nog met paard-en-wagen reden in die tijd? Deze is net als ik goed gebruikt, maar klaar voor een tweede ronde.’

Ik probeer mijn gezicht in de plooi te houden en niet te laten merken dat ik de wagen nogal vreemd en lelijk vind.

‘Ik heb ’m al zo’n veertig jaar, grote jongen,’ zegt opa trots. ‘Hier, in deze loods, die ik voor een paar rotcentjes kon huren, trok ik me vaak terug. Ik kwam hier om te sleutelen, te poetsen en... vooral om na te denken. Maar de laatste jaren is er van repareren helaas weinig terechtgekomen.’ Zijn hand gaat traag over de motorkap. ‘Wat vind je ervan?’

Weer loop ik er een rondje omheen. ‘Eh... het is wel een aparte auto,’ zeg ik als ik een van de portieren open en weer sluit.

‘Deze Ferrari is anders dan andere Ferrari’s,’ zegt opa enthousiast, alsof hij hem aan mij wil verkopen. ‘Je zou kunnen zeggen dat het de allochtoon... eh, het buitenbeentje onder de Ferrari’s was. Toen hij net uitkwam, werden er heel weinig van verkocht. Dat kwam doordat dit autootje niet ontworpen was door het bedrijf Pininfarina, destijds de huisontwerper van Ferrari, maar door een ander bedrijf: Bertone. Daardoor vonden en vinden sommige mensen dat het geen echte Ferrari is. En veel mensen vinden dit type lelijk. Wat vind jij?’

‘Eh... Ik vind hem best wel apart, opa. Een beetje vierkantig.’

‘Vierkantig?’

‘Hoekig of zo... zeg je dat zo?’

Terwijl opa verliefd naar de auto kijkt, check ik de huidige waarde op mijn telefoon. ‘Wow, opa, die dingen zijn nu heel veel waard!’

Met zijn hand gaat hij langzaam langs het portier. ‘Dat weet ik, maar voor mij is de nostalgische waarde belangrijker. En tegenwoordig worden auto’s niet meer op deze manier gemaakt. Die ijzerbakjes van nu hebben net zoveel karakter als een broodtrommelje op wielen. Het is lelijke fabriekstroep die allemaal op elkaar lijkt, en met alle elektronica die erin zit, is er altijd wel een storing. Dit is tenminste een echte auto, met een verhaal. Krachtig, met een heerlijk ronkend geluid, en zo elegant als een Miss World.’

‘Serieus echt, u klinkt als een oude viezerik, opa! Hoe bent u in hemelsnaam aan deze Ferrari gekomen?’

Opa opent het portier en laat zich achter het stuur zakken. Hij lijkt in niets op de oude man in het ziekenhuisbed.

‘Nou, dat zal ik je eens vertellen,’ zegt hij terwijl hij zijn vingers stevig om het stuur klemt. ‘Een vriend van mij destijds, genaamd Moestafa, handelde in allerlei zaken en had deze Ferrari voor een spotprijs gekocht en laten opknappen. Maar Moestafa raakte in geldproblemen en vroeg mij om een lening van tweeduizend gulden, wat destijds heel veel geld was. Hij zou naar Marokko gaan voor zaken en beloofde terug te komen om me terug te betalen. Tot die tijd mocht ik de auto houden. De sleuteltjes en papiertjes kreeg ik erbij! En je raadt het al...’

‘Hij kwam nooit meer terug.’

Opa knikt. ‘Ik heb mijn geld en Moestafa nooit meer teruggezien!’

‘Wow, legendarisch, wat een verhaal. En wat wilt u ermee gaan doen? Verkopen?’

‘Nee, ik overweeg er iets anders mee te doen...’ Zijn ogen dwalen af richting de foto van het Marokkaanse huisje. ‘Iets waar ik al een tijdje over dagdroom, iets wat me roept... Maar daar vertel ik je later meer over.’ Hij fronsst zijn wenkbrauwen terwijl hij me aankijkt alsof hij iets wil vragen. ‘Maar goed, om te beginnen wil ik er weer geluid uit krijgen, hem laten grommen. En aangezien jij de opleiding auto-techniek volgt...’

‘Volgde.’

‘In ieder geval weet je iets van autootjes.’ Met samengeperste lippen kijkt hij me doordringend aan. ‘Werken aan deze auto zal goed voor je zijn,’ zegt hij. ‘Hier kun je de dingen weer op een rijtje krijgen, terwijl we samen aan je financiële administratie werken. En weet je wat kracht geeft in het leven, jongen... een doel. Zonder doel is een man als een bergbeklimmer zonder berg. Jij gaat de auto helpen, en de auto helpt jou. En ik zorg dat je een goed salaris krijgt. Wat zeg je ervan?’

Totaal gestoord plan

Terwijl ik aan de Ferrari sleutel, heb ik voor het eerst in lange tijd het gevoel dat ik ergens toe in staat ben. Opa heeft mijn schuld bij Bolle Omar afbetaald en met de geur van metaal en olie verdwijnen ook mijn sombere gedachten wat meer naar de achtergrond.

Sinds ik vaker bij opa logeer, lijken we elkaar sterker te maken, soms lijken we zelfs net een gelukkig getrouwd stel. We begrijpen elkaar zonder veel woorden, weten wanneer we moeten praten, wanneer afstand te nemen en wanneer we kunnen lachen. De verdeling van taken in huis gaat ook vanzelf. Ik ruim op en poets; hij kookt. En hoe! Opa's Marokkaanse tajines komen akelig dicht in de buurt van die van mijn lieve oma Aicha. O, die met kip en citroen waren zo gruwelijk lekker...

Maar niet alles is goed; ondanks de schijnbare rust maak ik me veel zorgen om wat er allemaal in het hoofd van opa leeft. Zo werd ik afgelopen nacht opgeschrikt door een heftige kreet. Even dacht ik dat er iemand in huis had ingebroken, maar toen hoorde ik het opnieuw. Opa! Hij schreeuwde zo hard dat ze het in de fietsenkelder van zijn appartement waarschijnlijk nog konden horen. Hij had weer een nachtmerrie. Ik rende zijn kamer in en zag hem worstelen in zijn slaap. Hij lag op zijn rug en zijn armen maaiden door de lucht en zijn benen schopten wild om zich heen.

'Nee! Nee! Ik heb je laten vallen! Ik heb je laten vallen!' schreeuwde hij. Ik pakte een handdoek en veegde het zweet van zijn voorhoofd. Langzaam kwam hij tot rust. Zijn ademhaling werd regelmatig, zijn lichaam verslapt. De volgende ochtend leek hij zich er niets meer van

te herinneren. Hij sprak met geen woord over wat er was gebeurd en ik besloot er niet naar te vragen.

Door de Ferrari hebben we samen snel iets van een dagritme gevonden. Ontbijten, een boodschapje doen en dan naar de loods. Daar wacht de sportauto op ons. Net als opa een oude strijder, beschadigd door de tand des tijds, maar niet verslagen. Hoewel de wagen goed bewaard is gebleven, is er nog een hoop werk te doen: er is een olielek, de versnellingsbak is een ramp, de bougies zijn rijp voor vervanging en wat kabels zijn uitgedroogd. De roest vreet aan een van de deuren, maar het belangrijkste is dat de motor niet is vastgelopen, en dat is een wonder. Na wat aanpassingen en een beetje liefde en geduld loopt hij weer als een zonnetje.

Terwijl ik werk, kletst die ouwe aan één stuk door.

‘Het sleutelen aan een auto is als sleutelen aan het leven, jongen,’ spreekt hij op de toon van een imam. ‘Er gaan dingen stuk, je repareert ze, je leert ervan, en dan gaat er weer iets anders kapot. Op een dag denk je dat je alles onder controle hebt: de motor loopt soepel, alles klinkt goed. En dan ineens... pats, sta je stil langs de weg. Je kunt opgeven, of je duikt weer onder de motorkap. En juist omdat je volhoudt, omdat je niet opgeeft, ontdek je op een dag iets. Je snapt ineens waarom de boel soms haperde. En dan voel je het... je bent gegroeid!’

‘Opa... steeksleutel dertien alstublieft!’

Hij grijnst en reikt me het gereedschap aan. Zijn ogen schitteren.

‘Dank je wel voor eergisteren,’ zegt opa tijdens de pauze, terwijl hij een broodje van me aanneemt.

Ik kijk hem aan. ‘Waar heeft u het over?’

‘Eergisternacht. Je was bij me toen ik een nachtmerrie had.’

Mijn hand hapert even boven mijn broodje. ‘U heeft gemerkt dat ik bij u was?’ vraag ik aarzelend. ‘U zei er niets over, en ik wilde u niet ongerust maken. Ik dacht dat u het vergeten was.’

Opa schudt zijn hoofd. ‘Hoe kan ik zoiets vergeten, habibi?’ Met

een lastig te peilen blik staart hij voor zich uit. Hij lijkt eventjes ver weg te zijn.

‘Wat is er toch, opa? Waarom vertelt u me niet wat er allemaal in uw hoofd omgaat?’ vraag ik wat geïrriteerd.

Hij zucht diep. ‘Ik kan je nog niet alles vertellen, maar die nachtmerries... Ze gaan over Amanza. Sinds je oma is overleden, blijven ze maar terugkomen. Het verleden jaagt me op. Ik heb daar iets achtergelaten, iets kapotgemaakt. Ik dacht dat de tijd het kon uitwissen, maar dat blijkt niet zo te zijn.’

Ik rek mezelf uit terwijl ik bedenk hoe ik op opa moet antwoorden. Mijn rug protesteert, schreeuwt om rust.

‘Opa,’ zeg ik zacht, bijna aarzelend. ‘U bent al vijftig jaar niet meer in Amanza geweest. Het zijn... Het zijn maar dromen.’

Plots grijpt hij mijn pols; zijn greep is stevig, dringend. ‘Sami, luister, ik wil er niet meer omheen draaien. Ik wil je al langer iets vragen, maar ik durfde het niet.’

Ik haal mijn schouders op. ‘Opa, kom op, u weet toch dat u mij alles kunt vragen... kunt zeggen.’

Hij knikt langzaam. ‘Ik wil naar Marokko. En niet zomaar een reis. Ik wil naar Amanza.’

‘Naar Amanza?’ vraag ik. Hij laat zijn hoofd zakken, alsof hij het zelf ook niet goed kan uitleggen.

‘Oké,’ zeg ik snel, in een poging de sfeer positief te houden. ‘Dat kan toch? Misschien is het handig om te wachten tot papa vakantie heeft, dan kan hij met u mee. Jullie kunnen samen vliegen. Jullie hebben elkaar de laatste tijd zo weinig gezien. Ik denk dat hij dat wel leuk zou vinden. Toch?’

Maar opa schudt zijn hoofd. ‘Nee,’ zegt hij zacht. ‘Ik wil niet met het vliegtuig. Ik wil met die auto gaan.’ Hij wijst naar de Ferrari. Ik schiet in de lach.

‘Opa, serieus echt! U bent echt een grappenmaker!’

Ik wacht op een glimlach, een twinkeling in zijn ogen, op iets wat verradt dat hij me in de maling neemt. Maar hij blijft me ernstig

aankijken. En dan, heel langzaam, rolt er een traan over zijn wang.

‘En ik wil met jou gaan, Sami. Breng me alsjeblieft naar Amanza,’ zegt hij met trillende stem. ‘Alsjeblieft.’

Mijn mond valt open. ‘Ik?’ stamel ik. ‘Moet ik u brengen? In die oude b... Ferrari?’

Ik staar hem aan met een mengeling van verbazing en bezorgdheid. ‘Opa, serieus... Ik? Samen met u, in die oude Ferrari, helemaal naar Marokko? Met dat museumblik... uw gezondheid... en mijn situatie...’ Ik zoek naar de juiste woorden, iets zachts, iets wat hem niet zal kwetsen.

‘Het spijt me, maar dat kan echt niet. Ik ben blij dat het werken aan de Ferrari u nieuwe energie geeft, echt waar. Maar laten we realistisch blijven.’

De dofheid in zijn ogen maakt plaats voor vuur.

‘Wie is hier nou niet realistisch?’ bromt hij. ‘Je zult later begrijpen dat ik dit ook voor jou doe, jongen.’ Ik snuif en veeg met mijn arm langs mijn neus. Ergens diep vanbinnen knaagt er iets aan me, een irritatie die ik niet meteen kan plaatsen. Dan dringt het tot me door. Weer ben ik in een positie beland waarin iemand iets van me verwacht, simpelweg omdat diegene iets voor mij heeft gedaan. En deze keer is het mijn eigen, lieve opa.

‘Zo’n reis maken is goed voor het versterken van je verantwoordelijkheidsgevoel, grote jongen. Ik regel alles, betaal alles,’ gaat hij verder. ‘En ik zorg dat je, als je terugkomt, met een schone lei kunt beginnen.’

Mijn hoofd loopt over.

Wilt u dit doen om mijn verantwoordelijkheidsgevoel te versterken? Is dat echt waarom u die reis wilt maken? Of gebruikt u mijn situatie om uw eigen plannen door te drukken, opa? Shit, opa. Ik dacht dat u mij onvoorwaardelijk hielp. Maar dit? Het logeren, het afbetalen van mijn schuld, het klussen aan de Ferrari... dat was dus allemaal zodat ik iets voor u kon terugdoen. Uw auto, uw pensioendromen, uw vakantieplan? Wees eerlijk, opa.

Maar mijn respect voor hem is te groot. Ik bijt op mijn tong.

Opa veert op. 'Wat is er, habibi? Waarom kijk je zo teleurgesteld? Ik leg het misschien ongelukkig uit, maar echt... je zult later begrijpen dat ik dit voor jou wil doen. En ik bedoel het anders dan het nu misschien klinkt. Ik wil het voor de familie doen. En vooral voor jou.'

'Opa, sorry. Ik kan echt niet met u mee,' zeg ik bijna fluisterend. 'En ik heb het de komende tijd erg druk, dus ik kan voorlopig ook niet aan de Ferrari komen werken. En ik betaal u alles terug. Echt.' Ik loop naar het wasbakje en was mijn handen. Ik voel me vies, als een gebruikte theedoek.

'Ik moet gaan,' zeg ik.

'Nu?'

'Ja... ik heb een afspraak. Helemaal vergeten.'

Opa staart me aan. Zijn wenkbrauwen vormen een diepe frons. Dan wendt hij zijn blik af, alsof het ineens tot hem doordringt dat hij iets verkeerd heeft gezegd.

OPDRACHT 2 - GEHEIMEN EN NACHTMERRIES

Lees het tweede fragment. Hierin laat opa Hamza een van zijn geheimen zien en doet opa aan Sami een voorstel.

- Hoe kijkt opa naar de auto in de garage en hoe kijkt Sami ernaar? Hoe komt dat?
- Opa doet Sami een aanbod: hij krijgt geld van opa als hij aan de auto sleutelt. Wat vind je van dit aanbod?
- Opa heeft nachtmerries. Wat zou er gebeurd zijn, denk je? Gebruik in je antwoord informatie die je uit het fragment kunt halen: wat zeggen opa en Sami erover?
- Sami wordt boos als opa zegt wat hij echt wil: met Sami in de Ferrari naar zijn geboortedorp Amanza rijden. Waarom wordt Sami daar zo boos over? Bespreek met een klasgenoot waarom deze boosheid in jullie ogen logisch of juist onlogisch is.

CREATIEVE OPDRACHT

Breng met een collage in beeld hoe het is om geheimen te hebben die je met niemand kunt delen.

LEESFRAGMENT 3

De roadtrip van Khalid Boudou

Familievloek op zee

‘Kijk eens, wat een enorme boot!’ roept opa enthousiast.

Na het eten en de tango zijn we rustig naar de haven gegaan. Gelukkig waren er nog genoeg tickets voor de eerstvolgende overtocht. Na een paar uur wachten mogen we nu eindelijk aan boord. In een lange rij schuiven we stapvoets met de andere auto’s naar voren.

Een controleur in een geel hesje klopt op het autoraam. Zodra ik het opendraai, begint hij meteen een spervuur van woorden af te schieten, terwijl hij ritmisch met zijn hand op het dak van de auto tikt. Ik zweer het, Spanjaarden praten sneller dan sportverslaggevers, en ze doen dat ook nog eens met zoveel handgebaren dat je denkt dat je elk moment een klap kunt krijgen. Maar uit zijn houding en toon maak ik in elk geval op dat hij de Ferrari prachtig vindt.

Als ik hem de tickets geef, verandert zijn gezichtsuitdrukking van vrolijk in ernstig. Als een docent die het slechtste proefwerk ooit voor zijn ogen heeft liggen, blijft hij zijn hoofd schudden.

‘Este es un billete para una furgoneta! No good!’

‘Wat zegt hij nou?’ vraag ik.

‘Ik verstond dat laatste woord,’ zegt opa. ‘Bestelwagen. Hij zegt dat we een verkeerd ticket hebben. We hebben een ticket voor een bestelwagen in plaats van een gewone auto.’

‘Dat zei ik u al!’

‘Ja, maar dit was goedkoper. Doe maar net of je er helemaal niks van snapt.’

‘Opa!’

‘Kom, treuzel niet zo, zeg maar dat je het niet begrijpt.’

Achter ons wordt er ongeduldig getoeterd, wat de controleur zenuwachtig maakt.

Ik haal mijn schouders op. *'No comprendo.'*

Opa doet hetzelfde. *'No comprendo, meneer.'*

De man blijft met wilde gebaren herhalen dat we het verkeerde ticket hebben.

'Blijf volhouden,' zegt opa. 'Anders moeten we terug voor een ander ticket. Daar heb ik geen zin in en dan missen we misschien deze boot.'

'No comprendo,' herhaal ik nog een aantal keer.

'No, no, no comprendo,' blijft ook opa herhalen. *'Speak English?'*

Gefrustreerd tikt de man met de achterkant van zijn hand op het ticket. *'¡No, no! ¡Necesitas cambiar este billete!'*

Het getoeter achter ons zwelt aan. De controleur lijkt niet te weten wat hij moet doen. Dan slaat hij op het dak, geeft ons het ticket terug en maakt met wat fanatieke armgebaren duidelijk dat we toch door mogen rijden.

'¡Vamos! ¡Vamos! Acelera.'

Zodra de auto geparkeerd staat, pak ik een tasje met kleren en handdoeken en haalt opa een mapje met documenten en wat geld onder zijn stoel vandaan. We klimmen de trappen op naar de passagiersruimte. Boven heerst chaos. Mensen schreeuwen en gebaren wild om de beste zitplekken te bemachtigen. Opa weigerde een hut te boeken, zonde van het geld, vond hij, dus zullen we de komende zes uur doorbrengen tussen de zwetende, ruziënde passagiers en het onafgebroken gehuil van baby's. Terwijl de meeste mensen vooraan vechten om plekken, grijp ik mijn kans en claim twee stoelen op de achterste rij. Snel leg ik er wat kleren en handdoeken op om ze bezet te houden. Daarna lopen we naar het raam, waar de zee zich eindeloos voor ons uitstrekt.

'Wat een pracht... Wat een mysterie,' prevelt opa. Zijn ogen glimmen in het zwakke schemerlicht.

Ik leun achterover en kijk naar het kalme water. De natuur is wel het laatste waar ik me zorgen om kan maken. Nu ik me niet meer

op de weg hoeft te concentreren, nemen de zorgen over mijn leven in Nederland weer bezit van mijn hoofd. Opa kijkt me even aan, alsof hij mijn gedachten kan lezen.

‘Wat ga je doen als je terug bent, grote jongen?’

Ik haal mijn schouders op. ‘Ik zal snel een echte baan en woonruimte moeten vinden.’

‘Van negen tot vijf? En dan in de pauze broodjes halen bij de Lidl?’

We lachen. Dan trekt opa zijn gezicht weer in de plooi.

‘Het komt wel goed, jongen,’ zegt hij geruststellend. ‘Zoals ik je eerder zei, fouten... die vormen het fundament van een sterk en gezond leven.’ Hij kijkt me aan. Zijn blik is nu ernstiger dan daarvoor.

‘Ik herken veel van mezelf in jou, Sam. Vroeger... Ik heb zoveel fouten gemaakt.’ Hij zucht diep, laat zijn hoofd hangen en kijkt zwijgend voor zich uit. Zijn ogen worden dof, alsof hij zich even helemaal in zichzelf terugtrekt. Dan tilt hij zijn hoofd op en kijkt me indringend aan.

‘Je vader ook. Hij begon op een gegeven moment te geloven dat hij voorbestemd was om te mislukken. Alsof het in zijn bloed zat.’ Opa slikt. ‘“Er komt niks van onze familie terecht. We zijn allemaal vervloekt.” Herinner je je nog dat hij dat steeds zei?’

Ik knik langzaam. ‘Vooral nadat de fietsenwinkel failliet ging. Daarna was hij... gebroken.’

‘En hij gaf mij de schuld,’ zegt opa schor. ‘Hij riep maar wat, maar hij had gelijk, ik heb een vloek over onze familie gebracht.’

‘Kunt u daar iets meer over vertellen?’ vraag ik voorzichtig.

Opa slikt moeizaam en knikt traag. ‘Misschien, eh...’ fluistert hij. ‘Eh... wat ik je erover kan zeggen...’ Hij slikt. Dan herpakt hij zich.

‘In mijn tijd geloofden mensen heilig in zwarte magie. In het Marokkaans noemen ze het *sibr*. Met een pluk haar, een druppel bloed konden ze iemand betoveren. Uit jaloezie. Of uit wraak.’

Hij tuurt naar de horizon, waar de zee en de lucht in elkaar overlijken te gaan. ‘Ja, jongen... over mij is een grote vloek uitgesproken, door belangrijke mensen. Je vader voelde dat goed aan. Het was geen

kleine vloek.' Hij pauzeert, alsof het volgende zinnetje hem al zijn kracht kost.

'Sterker nog... die vloek trof niet alleen mij, de vloek werd uitgesproken over heel Amanza.' Hij kijkt me aan. De wereld om ons heen lijkt niet meer te bestaan.

'Inclusief de nakomelingen.'

Mijn adem stukt. 'Echt waar?' fluister ik.

Hij knikt. Traag, als iemand die een onvermijdelijke waarheid onder ogen ziet. Zijn blik is weer op de horizon gericht, alsof hij daar zijn verleden ziet herleven.

'Dat zou veel verklaren, hè?' zegt hij.

Ik buig iets dichter naar hem toe. 'Heeft die vloek te maken met... uw schuld in Amanza?' Mijn stem trilt. 'Met de nachtmerries?'

Opa zucht en draait zijn gezicht van me weg. Zijn vingers trillen en krassen onrustig over de metalen reling, alsof hij iets wil lospeuteren.

'Ja.' Het woord blijft lang tussen ons in hangen. 'Maar... ik kan het nog niet vertellen. Nog niet.'

Hij ademt diep in, alsof hij iets zwaars achter zijn ribben probeert weg te stoppen.

'Het moment komt snel,' zegt hij fluisterend. 'Heel snel. We zijn er bijna... bijna.'

Ik open mijn mond om iets te zeggen, maar de blik in zijn ogen houdt me tegen. Een mengeling van verdriet, schuld en... angst.

Dan, heel zacht, fluistert hij: 'Als ik er eerder mee had afgerekend... dan hadden jullie er geen last van gehad.'

Hij zegt het alsof hij ons heeft meegesleept in een grote ramp. Mijn hart begint sneller te kloppen.

Hij draait zich naar me toe, legt zijn warme handen over mijn oren en trekt me zachtjes naar zich toe. Dan drukt hij een kus op mijn voorhoofd.

'Jongen, wil je een kop koffie voor me halen? Daarna kun je even slapen, voor je weer een ober aanvliegt. We moeten nog zo'n zeven uur varen.'

OPDRACHT 3 - DUIK IN FAMILIEVERHALEN

Lees het derde fragment. Na een lange reis komen opa en Sami aan bij de boot die hen naar Marokko zal brengen.

- In dit fragment zie je opa twee keer als verhalenverteller. Hij vertelt alleen totaal verschillende verhalen.
 - Wat voor soort verhaal vertelt hij om met Sami op de boot te komen?
 - Wat voor soort verhaal vertelt hij over zijn schuld richting de volgende generaties in zijn familie?
 - Welke van de twee verhalen van opa Hamza maakt de meeste indruk op je? Hoe komt dat?
- Denk na over verhalenvertellers.
 - Ben jij een verhalenverteller of zijn er in jouw familie of jouw omgeving echte verhalenvertellers?
 - Wat maakt iemand een goede verhalenverteller? Welke eigenschappen heb je daarvoor nodig?
 - Kun je het leren om een verhalenverteller te worden, denk je? Wat moet je daarvoor kunnen en doen?
- Zijn er in jouw familie of omgeving oude verhalen die steeds opnieuw verteld worden?
 - Zo ja, schrijf het verhaal zo mooi mogelijk op in 500-1500 woorden.
 - Zo nee, bedenk en schrijf zelf een mythisch verhaal (500-1500 woorden) waarin iemand van jouw voorvaderen de hoofdrol speelt.

OPDRACHT 4 - MUZIEK VOOR ONDERWEG

Werk samen met een klasgenoot.

Aan het einde van het boek lees je de tekst die Sami ingesproken heeft voor opa Hamza. De tekst is ingesproken op een cassettebandje, dus op de manier die opa kent van vroeger.

- Waarom communiceerde opa vroeger via cassettebandjes met zijn familie in Marokko?
- Wat zijn voor- en nadelen van die manier van communiceren, denk je?
- Stel je voor dat Sami een reactie krijgt van zijn opa. Schrijf deze tekst uit. Zorg ervoor dat opa echt reageert op de woorden van Sami (zie laatste hoofdstuk). Heb je opnameapparatuur? Neem het dan op.

CREATIEVE OPDRACHT

Bij deze roadtrip hoort natuurlijk een heerlijk lange playlist op een ouderwets cassettebandje:

- Zoek vijf nummers die passen bij opa Hamza, Sami en alles waar zij in het boek mee te maken krijgen.
- Leg per nummer uit waarom het past bij opa Hamza, Sami en de reis die zij samen maken. De vorm (poster, collage, gedicht of uitgeschreven) is aan jou!

OPDRACHT 5 - NADENKEN OVER HET LEVEN

Sami praat onderweg veel met opa. Ze voeren soms bijna filosofische gesprekken. Een paar uitspraken van opa Hamza:

‘Zorg dat je niet cynisch wordt,’ gaat hij verder. ‘Dingen als oprechte goedheid worden steeds zeldzamer, ja, maar ze bestaan nog steeds. En juist die momenten maken het leven de moeite waard. Mensen die onverwacht je pad kruisen, die je helpen zonder iets terug te verwachten, die je laten glimlachen, die je laten voelen dat je er nooit alleen voor staat.’ (p. 88)

‘Honger, droogte, ziektes, zware crisisjaren. We moesten wel... We wilden een beter leven. Maar soms, heel soms, vraag ik me af of we er wel goed aan hebben gedaan. Soms denk ik dat een mens als een plantje is, jongen. Dat-ie het best gedijt op zijn eigen grond. Het duurt heel lang voor een plant zich ergens anders wortelt, zeker als-ie minder zonlicht krijgt.’ (p.89)

‘Zie je, grote jongen, soms lijkt iets in het leven een vloek, terwijl het uiteindelijk een gift blijkt te zijn. Daarom moet je nooit opgeven. Pijn is soms een goudmijn.’ (p. 99)

- Ben je het met deze drie uitspraken van opa Hamza eens? Leg je antwoorden uit.
- Hoe vond je het om al die levenswijsheden van opa Hamza te lezen?
- Welke uitspraak is jouw favoriet en waarom?
- Bespreek je antwoorden met een klasgenoot.

IS DIT BOEK JOUW FAVORIET?

Breng jouw stem uit via jongejury.nl/stemmen

JONGE JURY DOORLEESTIPS

Genoten van dit boek? Dan wil je deze niet missen:

Mijn nacht met Vedder – Buddy Tegenbosch

Tijdens een nachtelijke motorrit leren Vedder en Noor elkaar en het leven beter kennen.

Patroon – Marco Kunst

Mylo leeft met een vreselijk schuldgevoel, want door zijn schuld is zijn beste vriend overleden.